
*Мени гаварыць
або зусім маўчаць
і позіркамі
выгадаваць дрэва
з лістотаю
любаві і жыцця.*

Юсцінас Выбраная лірыка
Марцінкявічус

n

паэты планеты

Юсцінас Марцінкявічус

Выбраная лірыка

Пераклад з літоўскай

Мінск
Выдавец Зміцер Колас
2019

УДК 821.172-1
ББК 84(4Лит)-5
М29

Серыя заснаваная ў 2016 годзе.

Рэдкалегія серыі:

Л. Баршчэўскі, Зм. Колас, В. Сёмуха,
А. Хадамовіч, Г. Янкута

The translation of this book
was supported by
Lithuanian Culture Institute

Пераклад зроблены паводле выданняў:

Marcinkevičius, J. *Skrendančios pušys : eilėraščiai, 1962–1977.*

Vilnius : Vaga, 1979.

Marcinkevičius, J. *Amžino rūpesčio pieva, eilėraščių rinktinė, 1962–2004,*

Vilnius: Versus aureus, 2005.

Marcinkevičius, J. *Papasakoti gyvenimą: rinktiniai eilėraščiai / Justinas*

Marcinkevičius; sudarė Viktorija Daujotytė. Vilnius : Tyto alba, 2012.

На вокладцы:

НЕВЯДОМЫ АЎТАР,

Фотанартрэт Юсцінаса Марцінкявічуса.

ISBN 978-985-23-0030-8

©Ю. Марцінкявічус, 1962–2011.

©Дызайн серыі. Русецкі М. І., 2016.

©Афарменне. Выдавец Зміцер

Колас, 2019.

Крылатыя сосны

(Skrendančios pušys)

На беразе сосны.

Чакаюць.

І чайкам зайздросцяць.

І ў протрадзь глядзяць:

ці не плыве карабель?

На самым світанку.

Заружавелі лёгкія ветразі.

І – ток хвалявання

стрункія целы працяў.

Замітусіліся ўвішныя чайкі.

А карабель усё плыў,

не спыняўся, мінаў.

Мабыць, да іншага берага,

мабыць, да іншых соснаў.

У якіх шчаслівейшая доля.

У якіх літасцівейшы бог.

І раптам ускінулася ў паветра

і – паляцела, як птушка,

адна сасна...

І рынуліся ўслед за ёю

іншыя, незвычайна

сабою ўражаныя...

Астатнія так і палеглі,

не здагадаўшыся паляцець.

Спроба знайсці

(Bandytas rasti)

1

Я гэтай ноччу ад сябе уцёк,
ад прыцягнення недарэчных рэчаў.
Што прывяду з сабою ў свой куток?
Чаго не маю – прагну з тым сустрэчы.

Што было ўпору – душыць, як пракруст.
Знікчэмніла – чым сам я быў заўсёды.
Нібы на нейчы вымучаны густ –
адны і тыя захады і ўсходы.

І так ціхмяна без далечыні.
І так маркотна ў гэтакай ціхмені.
О, да каго звяртацца: адчыні,
што ад мяне схавалася ў зацьменні!..

2

А што я не маю –
узруненай роўнядзі нівы
ці горнасці неба,
з якім дзе калі гаварыў ганарліва?
Ці, можа, не маю

турботы штодзённай
ці хатняга ўтулку –
і ў хаце сцюдзёна?

О не, я ўсё маю.
Я поўны, як пляшка.
Ды толькі гадзіны варушацца цяжка.
Ды толькі спыняецца час,
бы заважкую ношку наклалі.
Ды толькі зямля
ападае,
як шаля.

3

Утрымайце зямлю –
трава для яе зелянее.
Утрымайце зямлю –
для яе карагодзіць завяе.
Утрымайце зямлю –
і для захадаў, і для ўсходаў.
Утрымайце зямлю –
для людзей і багоў, для іх згоды.
Утрымайце зямлю –
хто яшчэ разумее
першародную мову
надзеі.

Я гэтай ноччу ад сябе уцёк,
ад прыцягнення недарэчных рэчаў.
Што прывяду з сабою ў свой куток?
Чаго не маю – прагну з тым сустрэчы.

Па сцежцы ранняй я сябе дамоў
прывёў плаціць задоўжаныя чыншы.
Круцілася зямля, час цёк ізноў.
Ды іншы ранак быў,
і я быў іншы.
ІНШЫ.

(Visų pasitiki išeisiu...)

*Мы ведаем, мы яшчэ ведаем,
каго любіць.*

Оскар Мілаш

Выйду насустрач усім,
Хіба я не казаў, кім я ёсць?
Ці ж я не прызнаваўся братам-дрэвам?

Горкая часіна братэрства.
Зліва на нас, на ўсіх.
Зліва ўсеагульнай хлуснёй.

Ды мы йшчэ ведаем, каго любіць,
памяняймася жыццямі, брат:
ты ў зямлю глядзі, я – у неба.

Пакаленне

(*Karta*)

Альф. Малдонісу

Дзень паспеў для свайго перавалу.
У пярэдадня цяжкая столь.
Навучаліся, як выпадала,
праз нястачу, і радасць, і боль.

І любоў апынулася вартай,
і нянавісць займела цану.
Мы знаходзім, знаходзім упарта
чалавечнасць, а не ману.

Да нялёгкасці першай – падробка.
Не ржавее сталь праз вякі.
Мы не можам быць паасобку:
у нас толькі па дзве рукі.

Мусяць сэрцы пільней ашчаджацца.
Блізка восень, і з ёй наставаць
найвялікшаму ў свеце мастацтву –
да астатку сябе аддаваць.

Абы ярка свяціць!.. – хай сажа
уядаецца ў скуру і косць...
А заўсёды і ўсюды пакажа
цень дакладна, бы компас: ты ёсць.

Цёмны вечар
(*Tamsus vakaras*)

Вечарэла.
Цягнуліся птушкі да лесу.
Застаёмся адны
і, зменай захопленыя, глядзім,
як сутонне бяздоннае
нас паглынае,
як ад нас аддаляецца
згодны, асвойтаны свет.

Усё вернецца некалі,
мусіць вярнуцца.
Але цяпер,
у гэтым прамежку бястварым,
з чым маем судатыкацца,
што маем думаць,
як маем жыць?
Быццам галіны дрэва
і вечнасць хвіліны, рукі
знаходзяць сустрэчу:
твае і мае.

Убач
ува мне сябе – знікну,
табой не разгледжаны.

Настаеш
з утоеных сноў – аднайдзі
планету, асвечаную любоўю
і назаві
мяне першародным імем,
што тоеснае жыццю.

Быццам нешта
хацелі дагнаць, чароды
поцемных птушак ляцелі
да лесу, удалеч, у небасхіл...
А адтуль
адна велічэзная птушка
ўздымалася важка-паволі –
ноч.

Гаручы куст

(Liepsojantis krūmas)

Стаю – нібы Майсей – збянтэжаны праявай
гаручага куста.

Асенні ліст пячэ.

Яшчэ няма задум, напэўнасці яскравай,
што, калі стукну ляскай, – крыніца пацячэ.

А трэба спрабаваць.

І верыць неабходна,

што, працягні руку – магічны маніфест, –

і маннаю з нябёс накорміцца галодны.

Якой цаною мусіць сплаціцца гэты жэст?!

Акінуся назад:

руплівыя гадзіны

над тым, што не цвіло, шчыруюць –

хай цвіце!..

І, можа, ўсё жыццё – няскончаны, адзіны,

нераспазнаны цуд,

няпросты ў прастаце.

Так і цяпер.

Агонь – цаной. Агніста

гаворыць куст.

Жыццёвы агнябег.

І я прыўзняў руку – і першы, чысты

пачаў, бы манна, з неба

ўрачыста падаць снег.

Дошка абвестак

(Skelbimų lenta)

Каб мне стаць дошкай абвестак,
завітваць пасля працы да людзей.

Пазваніць ля дзвярэй,
зайсці

І сказаць мужчыну ці жанчыне
здзіўлёным.

Канцэрт Баха.

Выстава пейзажу.

«Гамлет».

«Травіята».

Рэчытатыў Рыхтэра.

Спеўныя галасы Японіі.

Я б кожнаму запрапанаваў
яго ўлюбёны гук, водар, колер:
высокім, дужым юнакам –
чэмпіянат па боксу, столікі ў кавярні,
маладым пасвараным мужу й жонцы –
кароткі круіз на параходзе.

А закаханым –
апошні шэраг у кіно –
хай цалуюцца там
у паўзмроку.

Дзіцяці, якое пакаралі
за падраныя нагавіцы, –
порцыю марозіва,
эскімо ці пламбір.
Старым самотным цёткам –
выставу кветак.

Міністрам, рэдактарам і лаўрэатам,
што мараць пра ловы й рыбалку ў суботу, –
лекцыю «Беражыце прыроду».

І я ўжо ўгледзеў,
як жанчына глядзіць
запытальна ў бок мужчыны,
а той падымаецца,
рукою гладзіць падбароддзе –
не трэба нават галіцца –
і роздумна кажа:
– Калі ўжо да нас завітала дошка абвестак,
то ж, пэўна, у гэтым надзвычайнае штосьці.

Жанчына ўключыла прас у пакоі.
І ўжо я магу ісці далей.

Чаканне вясны

(Pavasario laukimas)

Што разважыць наш ранішні роздум?
Мы пагаслай зямлі жыхары.
...Ад звярыных напружаных ноздраў
перасохнуць рачныя віры.
І да сонца павернецца камень,
і абрынецца вецер са стром.
Да калыскі сваёй ці да ямы,
працягнуўшы далоні, замром?!
Так звычайна і так наймаверна
рунь праб'ецца праз пыл пакрысе.
І зямля запаветнае зерне
баслаўляючы, ўгору ўзнясе.
Усміхнуся: ах, мілая, зноўку
мы абудзімся ў новай пары...
Быццам глечык, парэпаны звонку,
мы жыццём яшчэ поўны знутры.

Пахаванне ракі
(Mirštanti upè)

Не маем асновы:
адкуль і куды.
Здумелыя словы.
І выдмы нуды.

Ці хібы сялібы,
ці ямы віры,
што рушылі рыбы
у вырай нямы?!.

Ці сіла схлусіла
на першай вярсце?!. –
Са дна,
як з магілы,
трава прарасце.

Ў ліхія харомы
ідзеш ты, рака...
Бы твар нерухомы,
дно лашчыць рука.

Збірайцеся, людзі,
аплачам бяду;
і слёзы ліць будзем,
бы колісь ваду.

(Gyvenimas yra tai, kas greitai praeina...)

Жыццё – гэта тое, што хутка мінае.

О, вандроўнік загадкавы! У цябе на плячы птахам заспявала зорка. Ты падумаў: адтуль, са сноў.

Цяжар твой спаў. Ты ўмеў паглядзець на неба як на твар знаёмца – без цікаўнасці й боязі: яно залацілася, да заходу паружавела.

Але ж хто іх запомніў, мроі твае, хто лічыў іх, хто ссыпаў з далані ў далонь гэтае праменнае насенне

яшчэ незнаёмай расліны й, паднёсшы яго на святло,
кожную семку глядзеў: сеяць або не сеяць.

О, вандроўнік загадкавы, ты сёння стаіш бы ў сне,
на камень абапіраешся, быццам прагнеш
ускінуць яго на спіну
і знесці, як сон, і глядзець, павекі прымружыўшы,
на Тое, што не мінае ніколі.

Ціша

(*Tyla*)

Пайду разам з чуйнай ракою,
маўклівы.

У цішы нешта расце.

Ці думкі?

Ці рыбы?

І рыбы, і думкі негаманкія.

За ноч вырастае трава
пышна-зялёнаю аблачынай
і моўчкі ўсё кажа.

Вяртанне птушак

(Паукščių sugrįžimas)

Здаецца. не рукамі да мяне
ты дакранаешся, а – квеценню.
Званчэюць,
калі ты побліз, веснія світанкі.

Пяшчотай ахінаецца душа,
і цела ёй ужо не супярэчыць.
Не брудзяцца агонь, вада і хлеб.

Менш гаварыць або зусім маўчаць
і позіркамі выгадаваць дрэва
з лістотаю любові і жыцця.

Вяртаюцца ўжо птушкі,
ўжо ляту
і я ў сінечы любага пагляду,
упарта паўтараючы:
багоў,
якім дагэтуль ахвяроўвалі,
забудзем,
ахвяр, з якімі разлучыліся,
згадаем.

(Sesuo tylioji, rudenine žole!..)

Сястра ціхманая, асенняя трава!
Яшчэ стаіць за лесам тая хата,
якую лашчу згадкамі дасюль.
Пакіньце ў ноч адчыненыя дзверы.
Сястра ціхманая, асенняя зямля!
Напоўнены дажджом сляды баранькі,
і мне нічога ўжо не кажаш ты,
калі, сасмяглы, кленчу перад імі.
Сястра ціхманая, асенняя зара!
І з усяго, што ёсць, дапамажы мне
сабраць свой голас, твар, сваю душу,
каб зноў вярнуцца мне такім, як выйшаў.

Час

(Laikas)

На схіле дня.
Над горадам.
Знянацку.
Бы абвяшчалі звестку,
журавы
свой голас падалі.
А мы замоўклі,
і дрогкі цень
прабег па нашых тварах.

Чаму так зашчымела сэрца?
Ува што
ўслухоўваліся доўга
ў цёмнай цішы?
Нічога не пачулі,
а ўсё роўна
падумалі: ідзе.

Ідзе –
і вытлумачвае душы
утоены апокрыф,
і да цела
няўзнакі дакранаецца...

Яно ж
няўцешна давідна
ў акно глядзела
і, засынаючы,
ўсё паўтарала: о, дапоўні –
і гэты свет,
і гэтую зямлю,
і гэтую траву...
Дапоўні сонца,
і раку,
і дрэва,
і гэтае дыханне...
О, дапоўні!

(Krūtinej kažkas...)

...Бы нешта ў грудзях
адспявала, аціхла, знямела.
Праз голле ў абсяг
з крыкам жаласным птушка ўзляцела.

Пабудзем яшчэ
сярод ценяў, лістоў, галашэння,
пакуль адпячэ
на ілбе тайны знак паражэння.

Пабудзем удвух,
дух вады, хлеба жытняга, солі,
пакуль не патух
у акне клён чырвоны паволі.

З бяссоннем у лад
акурат зразумеем да рана,
што кліканых шмат
і, авохці, так мала абраных.

Як вырастаюць дзеці

(Kaip auga vaikai)

Нешта расце і расце ў цемры.
Ці гэта лёс турботны, ці, можа, страх? –
Гэта дзевяць брыдкіх галоваў,
нібыта гаршкі над парканам.
Дзеці, дзеці, час ісці дамоў!

Чаравікі растуць пад ложкам.
І на крэсле расце адзежына,
І драўляны меч вырастае,
што звісае з высокага ложка.

Прывяла ўжо дарога да брамы,
сапе ў зморы, уся дарэшты ў пыле:
– За дзевяццю лясамі,
за дзевяццю рэкамі,
за дзевяццю далёкімі морамі.
праз дзевяць крокаў
гадуецца цмок дзевяцігаловы!

І ўсё спачатку...

Пад зоркай высокай

(Po aukštąja žvaigžde)

Цяпер я ўжо ведаю, хто ты,
і моўчкі стаю
пад зоркай високаю,
дзе спакой
глыбокі,
дзе радасць –
дарунак усім,
а смутак –
як далікатны дотык:
пад зоркай высокай.

Твой голас знаходзіць мяне.

Атуляю
далонямі парастак,
што прарастае
з самой невымоўнасці.

Промнем
кахання пазначаны,
зберагу,
што мне даверылася,
угледжу,
што мне адкрылася: пад
зоркай высокай.

У досвітку чыстым
над долам і сном
узлятае галубка,
быццам галінку алівы,
трымаючы ў дзюбцы
слова «кахаю»...

Ужо прызямляйся, гукаю!

Ліпа

(Ліера)

Ліпа, мягкае дрэва, –
святочнае зумканне пчол,
хаціна, поўная птушак.

Запрошаная, у Літве
ўсцяж рассялялася –
бачу:

лыжкі ліповыя на стале,
ў каморы ліповыя дзежкі.

У ночвах ліповых
румзае немаўля,
ды, слодыч тваю адчуўшы,
зацмокае ўцешна.

Убачуся:

чалавек, схіліўшыся над табой,
разьбярыць,
длубае,
дбае

і прызнаецца:

– Раблю

рэч для душы,
не для цела.

О дрэва,
поўнае ласкі і чысціні,
столькі вякоў
ты са мною.

(Ramybė tam, kuris...)

Спакой тым, хто нічога не жадае.

Тым, хто смяецца, – сонца.

Будзь свабодны,

каб дзеці і буслы цябе любілі.

Патайнасць каранёў і годнасць кроны –

такі твой воблік. Сярод нас жывеш,

гаворачы: ах людзі людзі людзі...

Так хораша гучыць гэта, што мы

спыніліся і, гледзячы ў нябёсы,

здзіўляліся: як сіне і высока!

Яшчэ не ведаю, ці мы знаёмы,

адно заўважыў: вочы – не звяроў,

не кулакі і не каменне – рукі.

Так хораша было, што пачало

дзень у душы і ў свеце.

Мова

(Kalba)

Ішла – пакідала сляды
у гісторыі і ў краявідах.
Спела на матчыных вуснах,
западала ў дзіцячыя сэрцы.

Якое шчасце паклікаць
возера, камень, траву!..
Шчыры дзякуй за смак
слова, што вымаўляю.

Часам убачу яе
у чорнай жалобнай хустцы
каля знявечанага надмагілка
сястры сваёй – прускай мовы.

Цяжка плакаць.
І цяжка маўчаць.

(Krūtīnē prisipildē gerviņ klyksmo...)

Душа напоўнілася крыкам жураўлёў.

Зямля мая, балесная мая, –
каменьчык мігатлівы між сузор'яў.

Рука ўзнялася баславіць адсутных.
Так ціха – бы вярнуліся з пагоста
і, ўздыхамі раздзьмухаўшы агонь,
што шэпча – слухаем,
што кажа – разумеем.

Мы разумеем трацячы. Вазьмі
вось гэтае пяро, каб адчуваў
жыццёахоўны дух птушыных гнёздаў,
каб да цябе прыходзілі зьяры
памерці...

Штось быццам патрабуе твайго слова
і штось яго затрымлівае ў вуснах.
Кахаючы, трывай. Каб заставаўся.
Каб з цёплых рук жыцця не выпаў раптам,
як востры камень...

Апоўначы I
(*Vidurnaktis I*)

Ля вуснаў даравальная рука.
О, як трымціць прамень безабаронны –
жывая кропля на павейках ночы!

Ужо ты разгаданы? Ўжо пражыты?
Названы імем?
Посуд мітусні
як быў парожні – так і ёсць парожні.
А тыя бляшкі (калі гэтак трэба)
няхай засведчаць галас, пыху, тлум.
Адно – свайго каханна не саромся.
Хвілін, калі адбіліся нябёсы
у паўнаце тваёй. Не прыніжайся
ля даравальных рук. Ужо цяпер
дзівіся, сэрца, пільна і пачуеш:
які час гаманлівы і якая
маўкліва-засяроджаная вечнасць!

Апоўначы II

(Vidurnaktis II)

Ці дакрануцца, бы калісь, пяшчотна
асот і асака яшчэ? Ці свет
абярнецца ранейшай дабрынёю?
Бяздоннем галасоў мяне ён мусіць
паклікаць, засмуціць, усцешыць, звабіць.
Ён будзіць ува мне такое рэха,
што ад яго душуся ў цемры: жыць!
Не тут, дзе я цяпер, а там, а там...
дзе ўчора... але заўтра... і яшчэ
далей... Вяртаюцца плады ў суквецце
ўва мне і не ўва мне... ў насенне – дрэва,
у цемру – дзень. Усё наўзбоч мяне.
Усё ўва мне. І не маё усё-ткі.

Спакой з табою, чалавечы сын! –
ты на зямлі прамовіць паспяваеш,
на момант апярэдзіўшы сябе.

Тваёй душы пахмурае аблічча
нябёсы мыюць птаствам і святлом.

(Kai medis tuščias...)

Калі стараецца прыпомніць дрэва
зьялёны колер сваім голым голлем
і посвіст птушак выплакаць спрабуе –
я замаўкаю, і ў маіх вачах
свет бачыць, як нялёгка быць на свеце.

Як два агні, абдымемся так, дрэва,
і танна суцяшаць сябе не будзем.
Дагэтуль я саромюся прызнацца,
як вечна, як пакутліва люблю.

Ці падалося мне, ці сапраўды
ты клікала мяне? Куды ты, дрэва?
Бязлігасная цемра навакол.

І птушка, за якой імкнешся, –
птушка смутку.
І ліст не ад вясны палёт займеў.
Як плачуць нашы карані сляпыя –
чую.

Еднась травы й каменя

(Akmens ir žolės vienybė)

Калі мяне прыходзіць наведаць стары мой бацька,
я, нібыта яго вачыма,
на горад гляджу,

на свет,
на сябе,
на рэчы.

На яго абліччы няма нічога лішняга –
як у спелым
пшанічным коласе, –

усё зразумела,
проста,
дакладна,
усё як трэба.

Сёння ён вярнуўся з горада
і сказаў:

– Тут няма еднасьці травы.

І дадаў:

– Ёсьць затое еднасьць каменя.

Увечары ён, уздыхнуўшы, прамовіў:

– Вось, зірні:

мы свет узялі ды падзялілі,
а як яго зноў сабраць,
мне не вядома.

Акно

(Langas)

Мабыць, так і здарыцца тады –
лёс міргае змоўніцку ў прыкметах, –
раптам,
быццам яблыні плады,
я ўпаду на іншую планету.
І зямля схваецца ў імжы,
думкі павяртаюцца з бадзяння.
Як ты жыў дагэтуль? –
раскажы, –
запытаюць іншаплянецяне.
Чым быў значны – быццам адпадзе.
Божа мой, у гэтым дзіўным крэне
што змагу сказаць я пра людзей,
пра сябе,
пра крылы,
пра карэнне?..
Што пра іх я ведаю?!.
Кіно –
праслізне акравак небакраю
ў розуме нямым.
Бы праз акно,
праз мяне бясконцасць пазірае.

Раны

(Išėje, vis dar išėje...)

Нібы гаючую ваду
нясу –
увечары і ўрана
сцярожка, ціха абыду
твае затоеныя раны.

Услед лістоце – весні ліст.
Але нязменлівая вера.
Твае вароты нараскліст,
і разнасцежаныя дзверы.

Між скрыжаванняў і шляхоў,
між розных моў,
у стромкіх лёсах
звініць твой голас:
хто пайшоў...
тым, хто пайшоў, – абсяг і посах.

Нанова зелянее гай.
Ды не загойваецца верад.
Хай дакрануцца – загадай!
Хай –
дакрануўшыся –
павераць!

Дарога з дому
(*Kelias iš namų*)

Падчас усёй вандроўкі
адно я меў жаданне:
каб гэтак і было ўсё –
гасцінец паўз пагоркі,
фурманка і слуп пылу,
дождж, пад якім намоклі
каноплі ды палеткі,
дым белы па-над грэчкай,
над веснавым пасевам,
рачулка і масточак,
дзе колы едуць з грукам,
ці водгулле грымотаў,
ці то перасцярога,
што больш ніколі гэта
не зможа паўтарыцца:
гасцінец ды пагоркі,
слуп пылу ды фурманка,
пагляд прагнёны, поўны
няяснай далячыні.

Лагода гэтае жыццё
(*Gerumas tas gyvenimas*)

Бы гладзіш птушку
ці глядзіш
на басаногі след дзіцячы –
так жывеш.

Лагода
прыязніца з табой,
і мае словы
цябе знаходзяць:
о, дазволь і мне
набыць тваёй дзяржавы
грамадзянства.

Каменне зацвіло –
не зачাপлю:
няхай п'яе няпужанай лагода.

Зламаныя галіны прынялася –
зноў калыску
пад яблыню вешаем.
Дзівіся,
хіба я не казаў, –
няма канца,
а ёсць адно наступнасць.

Пад рабінай
багі адпачываюць.
Папытайся
у іх, чаго не ведаеш,
а потым
куфэрак спадкаемны адчыні –
і на кашулі
ім кужалю адмер.
Цвіце рабіна –
дзякуюць багі.

Дзіцёнак,
прачнуўшыся, кугікае –
калыску
хтось гушкае нябачны
і гамоніць
з ім, і яму, напэўна,
відаць, як адчыняюцца нябёсы
і як усе ўсміхаюцца яму,
схіліўшыся над ім:
ах, бедалажка
ты мой!..

Лагода
гэтае жыццё,
лагода.

Нёман II
(*Netinas II*)

Ты дакрануўся
крылом да маіх вачэй –
і яны пачалі
бачыць: сонца
ў табе, наша сонца!

На беразе ягняткі,
на хвалях качаняткі,
каромысла на плячах.

Ты мой крык –
ад зямлі беларусаў
да прускай зямлі,
ты мая спавівальная стужка.

Падаў камень –
не так балела,
Хілілася дрэва –
не так шчымела.
А слова ўпала –
берагі застагналі,
Данялайціс заплакаў.

Ішоў проці плыні,
каменьчыкі падбіраў:
дзе слова,
а дзе каменьчык,
праз слёзы не бачыў.

А калі ён, знямогшы,
заснуў ля Тыльзіта,
ты губы яго абпёк,
і яны заспявалі:
сонца ў табе, наша сонца!

Паэт

(Poetas)

Імгненні, у якіх ты вечны.

І голас твой падобны да агню –
дык дзякуй, што ён грэе і што свеціць.

Як быццам з болю выняты – сапраўдны,
прасвечаны да дна: магчыма, слова
напраўдзе стала целам і жыве?

Услед за ім ісці да небакраю.
Да чалавека. І яшчэ далей. Вазьмі
мяне за рукі, папараць, як брата.

Найкарацейшай ноччу года мы цвіцём.

(Su tavim aš paklusnus, ugnie...)

Паслухмяны я з табой, агонь,
ціхі, бы запаленае дрэва.
Хісткая, нахіленая ўвысь –
гэткая мяжа не раз'яднае.

Вечны, у часовасці замкнёны,
формаю рухавай вышэй форм
вынікаеш.

І ва ўсім знікаеш,
як у целе думка і душа.

Шэпчаш мне спагадліва з мяне:
адхініся.

Востры дотык болю –
гэта ты мяне пацалаваў
ці працяла думка: гасне цела.

(Kai norime kalbēt apie Tėvynę...)

Калі гаворым аб айчыне –
найпершае тым, хто загінуў, слова.
Дыханне іхняе распростае нястомна
штандары нашы; рукі бласлаўляюць
і нашы клопаты, і нашы спадзяванні;
і вочы іхнія, бы зоркі, сочаць;
і гутарыць зямля іх плённай мовай:
птушыным граем і цвіценнем вішняў,
дзіцячым смехам, голасам жанчыны,
дзясніцай, што, прасцёршыся, трымае
наступную і гэтую айчыну.
Давайце гаварыць аб ёй праўдзіва,
каб, хто загінуў, мог нас разумець.

Трыціх (*Triptikas*)

1. Раніца з вадой

(*1. Rytas su vandeniu*)

Пра радасць жыць крычыць світальна ранак.
Ружовацелы, кволіцца ў расе.
Яго нясуць праз поле птах і кветка,
каб паказаць вадзе спачатку ранак
і ўпасці кропляй даць дазвол пасля.
Прыйдзі хутчэй з зямлі і неба ў губы,
мне воблік бога нагадай, які
ў бясконцых водах колісь быў адбіты:
ўжо на святло глядзець магу я ўгору
і дасканаласць кроплі разумець.
Нясуць праз поле птах і кветка кроплю.
Праз пальцы жудасна цячэ жыццё.
Сачу, схілены, нібы для малітвы,
як цьмяніцца вада, дзе на паверхні
свой пасвятлелы раптам бачу твар.

2. Дзень з табой

(2. *Diena su tavimi*)

Кажу: час – бескалёрная расліна.
І пад галінкай хісткаю яго
з тваіх дрыготкіх рук свой твар бяру я.
З цябе магу сябе я толькі ўбачыць,
нібы вужа, што мерыць цені дня.
Свет: тое, што душа мая кранае.
Яна ідзе ў аблоках, бы ў гарах,
яна цвіце ў каханьня пад нагамі.
Я ціхі краявід паўдзённай згоды
з аблокамі, з квітненнем і з табой,
дзе сэнс мой пераносіць вецер часу
як семя дрэў, куды, калі, нашто.
Зямлю пячэ маё пустое цела,
як выпаўзень вужа, які зрабіўся
зацесным для каханьня і жыцця.

3. Вечар з агнём

(3. *Vakarar su ugnimi*)

Агонь пусці ў сваё жытло пустое –
пагутары з ім, з богам залатым
(Цяпло, крыло, магчыма, гэта мова,
што полымя ў бясконцасці ўмяшчае?
Магчыма, помняць сцены воблік сну?).
Чуваць, як лес шуміць у семі дрэва.
У цемры затаіўся знак жыцця –
яшчэ ні рух, ні формы невядомы,
чым выявіць сябе жыццё. І толькі
глядзіш, як час гайдаецца ў агні.
І не жыццё яшчэ, але на твары
ўжо залатыя пальцы бога ўчуў.
Схіліўшыся паміж жыццём і сненнем,
крылу агню даверыўшыся, знаеш,
што ўжо нікому не належыш ты.

Вечар Вільнюса

(Vilniaus vakaras)

Вечар вежаў
у небе Вільнюса.
Анёлак горада –
белы голуб –
абдымае чырванацэгляныя плечы Анны.
Жыццё, як арган,
вышэй узнесена.
Рукі жыцця цалую,
поўныя ўсіх і мяне:
мой твар павярні, кажу,
ў кірунку галоўнага алтара,
бо ўжо занадта мілосць вялікая,
каб мог замаўчаць яе –
жыццё маё не маё.
У цемрадзі
акуні мой пагляд
у самую глыбіню жыцця,
каб не пачуў, каб не адчуў
як за спіной
зачыняюцца дзверы –
жыццё маё не маё.

(nežinau bet žino kelias...)

Мне няўцям – дарога знае,
не чуваць мне – лес, ён чуе,
не відаць мне – бачыць поле

тваю думку

тваё слова

тваю душу

не сканчылася б дарога,
не аглух бы лес знячэўку,
толькі б не аслепла поле,
покуль думку зразумею,
покуль поўна слова ўчую,
покуль дно душы пабачу:

шлях збялелы

лес зялёны

роўнае поле

Нядзеля

(Sektadienis)

Прыбярыся дрэвам, сыне,
каб было святочней сёння.
Дзверы ў лес вазьмі з сабою,
вокны з каранёў цярпення.
Пацалуй сякеру, сыне,
лютасці лязо прылашчы.
Захапі даверу бохан,
слова праўды зганьбаванай.
А Літва цябе шукацьме –
ты ёй пасвяці рукамі:
не прынось вачэй без птушкі,
сэрца без Літвы не слухай.

(vienatvė tu musy...)

самота наша
чорны агонь
ты апякаеш толькі
ці нават свеціш
не хачу
каб глядзела ты на мяне
свечка жыцця дрыжыць
над небыццём маім
неба не ведаю выйсця
з маленькай самай сцяблінкі
дапамажы
маёй непамыснасці
калі горла сціскаюць
пальцы самоты
кажу: я сам сцяг
і я ж сцяганосец.

(kalnelų pasejau...)

пасеяў я на гары
зерне жыцця
і не дачакаюся хлеба
што да стала прыходзіць
сонцам паліцца
дажджом згінаецца
вялікага ў нашым маўчанні
маленькага ў галасах зямлі
пад галінкаю ветру
пад рукою неба
пад дрэвам свету
прыносяць прыносяць чалавека
і побач з зернем кладуць
вітаю, браце!

Ідучы
(*Einant*)

з імем тваім ідучы:
так маю тут шмат
што няма чаго адабраць
усё я аддаць магу
з радасцю тваёй ідучы:
тут днее ўвесь час
з глыбіняў цемры
святло дастае рука
з бодем тваім ідучы:
колер праўды ў гэтай крыві
ужо вугалямі хлусні
не датыкайцеся да жывых ран
ах калі пустаруч ідучы:
абарані нас ад нас
айчына

(Ne žeteę po liepa radaui...)

Пад ліпай знайшоў не зямлю,
а маці світальную: неба
ласкава на ўлонні трымала.
Нябёсы ў хусцінку кладзі,
у кветках вясёлых хусціну
і сцягвай на вузел любові.
А будзе праходзіць жыццё,
стамлёная жытка-жабрачка,
аддай ёй хатуль без развагі.
На ўсіх хай раздзеліць жыццё,
хай чэсна пароўну падзеліць,
усіх нас яднаючы з небам.

У накірунку добрых слоў
(*Geruŋ žodžių kryptimi*)

У накірунку добрых слоў
свет пашыры, зрабі яго
хоць на адно жыццё глыбейшым.
Надзеі ападаюць тут,
ніхто іх не зярэ. Як ліст,
шапочуць пад нагамі думкі.
Ты сярод іх стаіш, як дрэва
зямное, верхавіну час
з учора і да заўтра хіліць.
Ды карані глыбей. Адтуль
ідуць угору сны і сум.
Там золата быцця цямнее.
Прыгожы некаму і ты,
бо з птушкамі расцеш у неба
у накірунку добрых слоў.

Маленства паэзіі

(Poezijos vaikystė)

бацька ўзараўшы поле
за стол сеў
склаў рукі
і быццам гняздо
паклаў іх перад сабою

глядзеў
я ў тое зладжанае гняздо
струджанае
ажно ўрэшце
вымкнуў з яго жаўрук
і спеў
узняў да самага паднябесся

(Sugriebęs mane...)

Схапіўшы мяне за горла,
не адпускае верш.
Не магу
ніяк ад яго адчапіцца
і вымавіць не магу.
Нібы гэта
у сне адбываецца,
калі крыкам
крычыш, а голас
не азваецца –
адно енк,
няўцямнае скавытанне.
Альбо: сніш,
што бяжыш, а пабегчы,
аднак, не ўдаецца –
ў зямлю
паўрасталі ногі.

(surišau atsiminams...)

звязаў успамінам рукі
каб раптам
не задушылі

пакінуў упоцёмках
іх адных
без даху над галавою

лёгка не боязна
вольна і не шкада

нібыта
ужо мінула жыццё
само
без мяне самога

(gyvenimas vejas mane...)

жыццё даганяе мяне
я даганяю жыццё
сустрэнемся на часіну

кажу яму о маё
жыццё а яно
галавою круціць

не пазнае мяне
альбо я
не пазнаю яго

разам
ідзём нейкі час

я ведаю што яно
сказала б мне
а яно што яму
я наўзаем сказаў бы
маўчым

некім
прыкідваюся
на развітанне
адно аднаму
усё працягваем
рукі

(iškalbėtas išsemtas...)

выгавараную
вычарпаную
яе
ужо можна было б
заваліць каменнем

перарастае
мову маю суздром
твая зорная ціша
неба

як ракавіну прыкладу
яе да вушэй
каб слухаць
нераспазнаны далёкі
пошум

Ліст

(Laiškās)

напішу як ніколі
нідзе не бывае
адно па лістоце
што падае зразумееш
што гэта было на зямлі
радкі
будзеш чытаць і можа
угледзіш вочы
мае між іх

напішу як бывае калі нічога
не застаецца можа
адно па дыханні ўтоеным
распазнаеш
што я гэта
будзеш чытаць абдымі
ліст – гэта ўсё
што маю

(Sunkūs yra kalnai...)

*Schwer sind die Berge,
schwer sind die Meere¹.
R. M. Rilke*

Цяжкія горы.
Цяжкія моры.
Яшчэ цяжэйшая
твая нелюбоў.

Бачу
паверхню месяца
нежывую.

Калі аціхнуць
крокі твае – хто наблізіць
зямлю да мяне?
Калі змоўкне твой голас – хто
птушку абудзіць?

Знячулая нелюбоў
у сэрца ўпінаецца

¹ Цяжкія горы, цяжкія моры (ням.).

і ахінае,
бы поцемны німб,
галаву.

Што я меў,
прыгадваю.
Не прыгадаю, што маю.

Расказаць жыццё
(Papusakoti gyvenimą)

з дрэвамі бегалася
з травой гаварылася спаў
пад бацькавым кажухом
пад матчынай хустаю апынаўся

даводзілася выць ваўком
ад голаду ноччу зімовай
здаралася сцюжа да слёз
расчульвала вочы

вітала цвіценне дождж
лашчыў з аблокаў сонца
глядзела ўсчыналіся скрозь
скокі без бога

семя крыві па Літве
лёталі з братам стралялі
адно ў аднаго і абое
злеглі ў адзін грудок

(kiek sykių aš jau miriau...)

колькі разоў ужо
я паміраў быў
не разумеючы
не асягаючы
адно адчуваючы толькі
што ад мяне
адымаецца нешта
што я аддаляюся ад чагосьці

ды ўсё яшчэ
ўдаецца адкласці на потым
найбольшую смерць
як вяртанне даўняй пазыкі
працэнты выплачваючы пастаянна
хваробай няўдачай бядой
бодем
нават любоўю

Ёсціна
(*Teisybé*)

прыйдзе
абавязкова прыйдзе

прыйшла ўжо
паставіў крэсла
каб села
прыйшла ўжо

малое нясмелае дзеўчыня
усаdziў у крэсла
нагамі
не дакранаецца да зямлі
якая ўжо ёсціна тут
калі вось жа нагамі
не дакранаецца да зямлі

можа нагам спадарыні
змог бы
падпораю стацца
можа не разумею
спадарыню а... –
адчапіся

Паэзія?

(Poezija?)

гэтак ці так
яна ўсё адно
упіхваецца ў рэчаіснасць
хоць ведаць не ведае
хто ўрэшце яна сама
і што рэчаіснасць
урэшце

Хлеб

(Диона)

бачыў у хлебе
аблічча бога

засмучанае было
мо нават суровае

насампраўдзе
якая радасць
паказвацца богу ў нягглым
счарсцвелым акрайцы
хлеба

аднак жа
можа памножыць
пабольшыць як
некалі ля генезарэта

госпадзе
што гэта быў за хлеб
што за спажытак
што за ласунак

тады
на беразе генезарэцкім
нехта таксама казаў

што бачыць
у хлебе бога
у хлебе калі ламаў
Ён з вучнямі боханы
на кавалкі

яшчэ на дванаццаць кашоў
засталося рэшты
і люд насычаны цудам

а нехта
яшчэ пытаўся чаму
чым больш хлеба тым
менш бога

(pasiimkit tq medj...)

вазьміце гэтае дрэва
сабе
аддаю што займеў
не маю ўжо ў ім патрэбы
у гоным раскошным шчодрым
заселеным птушкамі і вышынёй

там недзе ў галлі
займелі прытулак
вочы мае
кажу
хай застаюцца калі
нікому не замінаюць

(užmiesty...)

у прадмесці
даганяе восень
абступае з усіх бакоў
размова сур'ёзная

(šešeli mano...)

ценю мой
з кім ты гутарыш
не адставай

(kažkas eina kartu...)

Хтосьці йдзе ўвесь час ззаду
нібыта я на замок зачыніўся
ну хоць бы яшчэ маўчыць і добра

(sunkiai tramdomas noras...)

жаданне неадчэпнае
каго-небудзь
з каранем вырваць
ссячы паламаць
дык гэта ж я сам

(paukštis pro rūkq...)

птах у тумане
твая ўсмешка
дзякуй

ЗМЕСТ

Крылатыя сосны. <i>Пераклад Алеся Разанава</i>	5
Спроба знайсці. <i>Пераклад Алеся Разанава</i>	6
***(<i>Выйду насустрач усім...</i>) <i>Пераклад Лявона</i> <i>Баршчэўскага</i>	9
Пакаленне. <i>Пераклад Алеся Разанава</i>	10
Цёмны вечар. <i>Пераклад Алеся Разанава</i>	11
Гаручы куст. <i>Пераклад Алеся Разанава</i>	13
Дошка абвестак. <i>Пераклад Лявона Баршчэўскага</i>	14
Чаканне вясны. <i>Пераклад Алеся Разанава</i>	16
Пахаванне ракі. <i>Пераклад Алеся Разанава</i>	17
***(<i>Жыццё – гэта тое, што хутка мінае...</i>) <i>Пераклад Лявона Баршчэўскага</i>	18
Ціша. <i>Пераклад Алеся Разанава</i>	19
Вяртанне птушак. <i>Пераклад Алеся Разанава</i>	20
***(<i>Сястра ціхманая...</i>) <i>Пераклад Рыгора</i> <i>Барадуліна</i>	21
Час. <i>Пераклад Алеся Разанава</i>	22
***(<i>Бы нешта ў грудзях...</i>) <i>Пераклад Алеся</i> <i>Разанава</i>	24
Як вырастаюць дзеці. <i>Пераклад Лявона</i> <i>Баршчэўскага</i>	25
Пад зоркай высокай. <i>Пераклад Алеся Разанава</i>	26
Ліпа. <i>Пераклад Алеся Разанава</i>	28
***(<i>Спакой тым, хто нічога не жадае...</i>) <i>Пераклад Алеся Разанава</i>	30

Мова. <i>Пераклад Алеся Разанава</i>	31
*** (Душа напоўнілася крыкам жураўлёў...)	
<i>Пераклад Алеся Разанава</i>	32
Апоўначы I. <i>Пераклад Алеся Разанава</i>	33
Апоўначы II. <i>Пераклад Алеся Разанава</i>	34
*** (Калі стараецца прыпомніць дрэва...)	
<i>Пераклад Алеся Разанава</i>	35
Еднасць травы й каменя. <i>Пераклад Лявона</i>	
<i>Баршчэўскага</i>	36
Акно. <i>Пераклад Алеся Разанава</i>	37
Раны. <i>Пераклад Алеся Разанава</i>	38
Дарога з дому. <i>Пераклад Лявона Баршчэўскага</i>	39
Лагода гэтае жыццё. <i>Пераклад Алеся Разанава</i>	40
Нёман II. <i>Пераклад Алеся Разанава</i>	42
Паэт. <i>Пераклад Алеся Разанава</i>	44
*** (Паслухмяны я з табой, агонь...) <i>Пераклад</i>	
<i>Алеся Разанава</i>	45
*** (Калі гаворым аб айчыне...) <i>Пераклад</i>	
<i>Алеся Разанава</i>	46
Трыпціх. <i>Пераклад Рыгора Барадулiна</i>	47
1. Ранiца з вадой	47
2. Дзень з табой.....	48
3. Вечар з агнём.....	49
Вечар Вiльнюса. <i>Пераклад Рыгора Барадулiна</i>	50
*** (Мне няўцям – дарога знае...) <i>Пераклад</i>	
<i>Рыгора Барадулiна</i>	51
Нядзеля. <i>Пераклад Рыгора Барадулiна</i>	52

*** <i>(самота наша...)</i> Пераклад Рыгора Барадуліна	53
*** <i>(пасеяў я на гары...)</i> Пераклад <i>Рыгора Барадуліна.....</i>	54
Ідучы. Пераклад Рыгора Барадуліна	55
*** <i>(Пад ліпай знайшоў не зямлю...)</i> Пераклад <i>Рыгора Барадуліна.....</i>	56
У накірунку добрых слоў. Пераклад Рыгора <i>Барадуліна</i>	57
Маленства паэзіі. Пераклад Алеся Разанава	58
*** <i>(Схапіўшы мяне за горла...)</i> Пераклад Алеся <i>Разанава.....</i>	59
*** <i>(звязаў успамінам рукі...)</i> Пераклад Алеся <i>Разанава.....</i>	60
*** <i>(жыццё даганяе мяне...)</i> Пераклад Алеся <i>Разанава.....</i>	61
*** <i>(выгавараную...)</i> Пераклад Алеся Разанава.....	62
Ліст. Пераклад Алеся Разанава	63
*** <i>(Цяжкія горы...)</i> Пераклад Алеся Разанава	64
Расказаць жыццё. Пераклад Алеся Разанава	66
*** <i>(колькі разоў ужо...)</i> Пераклад Алеся Разанава	67
Ёсціна. Пераклад Алеся Разанава	68
Паэзія?.. Пераклад Алеся Разанава.....	69
Хлеб. Пераклад Алеся Разанава.....	70
*** <i>(взьміце гэтае дрэва...)</i> Пераклад Алеся <i>Разанава.....</i>	72
*** <i>(у прадмесці...)</i> Пераклад Лявона Баршчэўскага....	73
*** <i>(ценю мой...)</i> Пераклад Лявона Баршчэўскага	74

*** (хтосьці йдзе ўвесь час ззаду...) <i>Пераклад</i> <i>Лявона Баршчэўскага</i>	75
*** (жаданне неадчэпнае...) <i>Пераклад Лявона</i> <i>Баршчэўскага</i>	76
*** (птах у тумане...) <i>Пераклад Лявона</i> <i>Баршчэўскага</i>	77

У серыі «Паэты планеты», акрамя выбранай лірыкі Юсцінаса Марцінкявічуса, таксама ёсць у продажы зборнікі такіх паэтаў, як:

Сапфо
Франчэска Петрарка
П'ер дэ Рансар
Ўільям Шэкспір
Ёган Вольфганг Гётэ
Габрыэла Містраль
Умар Хаям
Шарль Бадлер
Райнэр Марыя Рыльке
Фрыдрых Гельдэрлін
Генрых Гайнэ
Гіём Апалінэр
Эдгар По
Федэрыка Гарсія Лорка
Джон Кітс
Рыгор Барадулін
Дзімча Дэблянаў
Гай Валерыі Катуд
Яраслаў Вырхліцкі
Ян Каханоўскі
Катры Вала
Канстандзінас Кавафіс
Барыс Пастарнак
Аляксандр Чак
Хуан Рамон Хіменэс
Юлі Таўбін

Хаім Нахман Бялік
Баляслаў Лесьмян
Шандар Петэфі
Міхай Эмінэску
Ўільям Батлер Ейтс
Эмілі Дыкінсан
Алесь Разанаў
Мацуа Басё
Сяргій Жадан
Геарг Траклъ
Рабіндранат Тагор
Сэсар Вальеха
Сігб'ёрн Обстфельдэр
Нікалоз Бараташвілі
Томас Стэрнз Эльёт
Фрыдрых Шылер
Умбэрта Саба
Арцюр Рэмбо
Візма Бэлшавіца
Марк Валерыі Марцыяла
Ўолт Ўітмэн
Бгатрыгары
Мікола Зэраў
Адам Міцкевіч
Эдыт Сёдэргран
Ду Фу

Па пытаннях набыцця кніг
серыі «Паэты планеты» звяртайцеся:
paety.planety@gmail.com
Тэл./факс (17) 221.48.71,
маб. (29) 623.35.65.

Марцінкявічус, Ю.

М29 Выбраная лірыка / Юсцінас Марцінкявічус; пер. з літоўскай. — Мінск : Выдавец Зміцер Колас, 2019. — 84 с. (Паэты планеты).

ISBN 978-985-23-0030-8.

Юсцінас Марцінкявічус (1930–2011) – прызнаны класік літоўскай паэзіі другой паловы мінулага і пачатку цяперашняга стагоддзя. Яго паэзіі ўласцівы тонкі лірызм, які арганічна спалучаецца з адметнаю публіцыстычнасцю.

Адрасуецца шырокаму колу чытачоў.

УДК 821.172-1

ББК 84(4Лит)-5

Серыя «Паэты планеты»

Літаратурна-мастацкае выданне

Юсцінас Марцінкявічус

ВЫБРАНАЯ ЛІРЫКА

Дызайн *Марціна Русеўскага*.

Адказны за выпуск *Зміцер Колас*.

Падпісана ў друк 08.01.2019. Фармат 60×90^{1/32}.

Папера афсетная. Друк лічбавы.

Ул.-выд. арк. 2,30. Ум. друк. арк. 2,63.

Наклад 250 асобнікаў. Заказ № .

Выдавец і паліграфічнае выкананне
індывідуальны прадпрымальнік *Зміцер Колас*.

Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі
выдаўца, вытворцы, распаўсюдніка
друкаваных выданняў № 1/291 ад 17.04.2014.

Пр. Незалежнасці, 105-14, 220023, Мінск.